

DOI

Stručni članak

Professional paper

Primljeno 01. 07. 2023.

Mr. sc. Eldar Ćerim

Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici
eldarcerim@unze.ba

PASOŠ KOMPETENCIJA U FACILITACIJI CJELOŽIVOTNOG UČENJA

Sažetak

Pomak od paradigme usmjerene na sadržaje i nastavnika kao prenositelja tih sadržaja ka paradigmi orijentiranoj na ishode učenja ili kompetencije uvjetovan je bio promjenom u poimanju čovjeka kao aktivnog sudionika u vlastitom životu, za šta su značajna nastojanja psihologije u prezentiranju samoregulacije kao mehanizma preuzimanja aktivne uloge u vlastitom životu (Bandura, 1991). Principi ove paradigme primijetni su i u mnogim drugim promišljanjima, npr. sociologije - biografizacija životnih tokova, humanističkih znanosti i pomagačkih struka – orijentacija na pružanju pomoći s ciljem samopomoći. Upravo Pasoš kompetencija kao alat u savjetodavnome radu nastoji identificirati kompetencije individue, ali ne samo one formalnim obrazovanjem stečene, nego možemo reći ukupne kompetencije u životnim konstelacijama čovjeka. Cilj ovog rada jeste kroz teorijsku analizu i sintezu ponuditi okvir za jednu utemeljenu ulogu socijalnog pedagoga kao cjeloživotnog učenja u sociopedagoškim intervencijama kroz perspektive Pasoša kompetencija.

Ključne riječi: Pasoš kompetencija, socijalni pedagog kao facilitator za cjeloživotno učenje

Uvod

Očekivanja nužnih i potrebnih znanja i vještina u pogledu na ubrzan razvoj postmodernog društva je teško predvidjeti u kontekstu budućnosti. Još u prošlom desetljeću se govorilo o tome

da će 65% osnovnoškolaca raditi poslove koji danas ne postoje. S obzirom na aktuelne trendove čini se da živimo vrijeme inovativnih zanimanja, koja ne počivaju na formalno utemeljenim smjerovima, nego na kompetencijama pojedinca (što je očit primjer u sektoru informacijskih tehnologija). Formalno obrazovanje daleko kasni za aktuelnim trendovima, ali obrazovna politika se upravo nastojala asimilirati kroz stvaranje tzv. *cjeloživotnih učenika*. Pri tome se kao polazište uzima konstruktivizam kao pristup koji naglašava aktivnu ulogu pojedinca u izgradnji vlastitog znanja, a sve veći naglasak u pogledu na poučavanje usmjerava se na oblikovanje iskustva osobe koja uči (Gudjons i sar., 1952). Savremeni nastavnik je ponajprije fokusiran na usmjeravanje razvoja učeničkih i studentskih kapaciteta za reguliranje vlastitog procesa učenja u svrhu ostvarivanja postavljenih obrazovnih ciljeva. Podržavajući ovakve tendencije, a u potrazi za mogućim impregnacijama socijalne pedagogije u Bosni i Hercegovini, kroz odnos sa javnošću i sistemima socijalne pedagogije kao znanosti, uloga socijalnog pedagoga kao facilitatora za cjeloživotno učenje bi možda predstavljala konkretizaciju ove pomagačke struke koja je adekvatna kontekstualnoj analizi društva u kojem živimo.

Socijalni pedagog kao facilitator za cjeloživotno učenje

Nedirektivni pristup, kao i podržavanje samopomoći i samoostvarenja, jesu nezamjenjiva načela u radu socijalnog pedagoga. Facilitacija je multidisciplinarno područje kojim se bave mnogi autori i pristupi, ali kao pojmovno određenje označava set sposobnosti kojima se pružaju mogućnosti, resursi, ohrabrenja i podrška pojedincima i grupi da uspiju u postizanju svojih ciljeva i to kroz omogućavanje preuzimanja kontrole i odgovornosti za način na koji se nastavlja (Schwarz, 2016). U ulozi facilitatora sljedeći zadaci bi predstavljali lokus djelovanja socijalnog pedagoga: kreiranje poticajnog okruženja koje je sigurno, podržavajuće i poticajno za učenje u kojem se pojedinci osjećaju slobodno izražavati, istraživati i iskušavati nove ideje i koncepte, uz poticanje dijaloga, komunikacije i timskog rada; identificiranje i podržavanje interesa u smislu identifikacije interesa, strasti i motivacija za učenje, uz poticanje istraživanja različitih tema, područja i aktivnosti koje su predmet zanimanja i motivacije prema

ostvarivanju ciljeva; individualiziranje i prilagodba pri čemu bi socijalni pedagog, uz uvažavanje da svaki pojedinac ima jedinstvene potrebe, stilove učenja i razvojne putove, adaptirao svoje pristupe i metode rada kako bi odgovorio na individualne potrebe i potencijale svake osobe; pružanje podrške u postavljanju ciljeva i planiranju, te razvoju konkretnih planova djelovanja, uz podršku pri identificiranju koraka koji će dovesti do ostvarenja tih ciljeva i smjernica za praćenje napretka; razvoj socijalnih vještina kao što su timski rad, komunikacija, saradnja i rješavanje problema, potičući međusobno učenje, promicanje tolerancije i razumijevanja različitih perspektiva. Pretpostavljeni zadaci snažno koreliraju sa idejom i principima konstruktivizma, podržavajući samokontrolu i samoodgovornost u procesu samoostvarenja pojedinca. U nastavku, kao jedan od mogućih alata u facilitatorskom radu socijalnog pedagoga, predstavljen je metodički okvir i filozofija alata za karijerno savjetovanje pod nazivom Pasoš kompetencija.

Metodički okvir i filozofija Pasoša kompetencija

Na principima konstruktivizma razvili su se različiti savjetodavni pravci, kao što je Rogersov klijentocentrični pristup, koji u fokus stavlja pojedinca kao najboljeg poznavatelja vlastitog života (Rogers, 1951). Uloga savjetnika je nedirektivno usmjeravanje, kako bi pojedinac samostalno došao do rješenja u odnosu na određeni problem. Na ovim teorijskim odrednicama započiva i Pasoš kompetencija kao alat u procesu savjetovanja, koji ima za cilj pomoći pojedincu u donošenju odluka o njegovoj budućnosti, kao i u razvijanju vještina koje će mu pomoći u postizanju ciljeva.

Pasoš kompetencija je pristup u kontekstu karijernog savjetovanja, kojeg možemo definirati kao *pomoć pojedincu da se lakše nosi s pitanjima vezanim uz strukovne aspekte života, ali i kao globalni pristup pojedincima u svim aspektima njihova osobnog, profesionalnog i društvenog života, a sastoji se u pružanju informacija, savjetovanju i usmjeravanju s ciljem pružanja potpore svakoj osobi u bilo kojoj fazi njezina života* (Kidd, 2006, Whiston, 2002, prema Vrcelj, 2020: 101). Vodeći se principom *pomoći s ciljem samopomoći*, Pasoš kompetencija nalaže da ulogu glavnog aktera u savjetodavnom procesu ima savjetovana osoba, a savjetnik

je usmjerava kroz nekoliko faza savjetodavnog procesa, od inicijalnog upoznavanja sa Pasošem kompetencija, do procjene vlastitih kompetencija kroz različita područja i zaključivanja ili evaluacije u odnosu na procjenu vlastitih kompetencija. Na samome kraju slijedi postavljanje ciljeva u pogledu na identificirane snage.

Prva faza primjene Pasoša kompetencija tokom savjetovanja mladih osoba je procjena postojećih kompetencija. U ovoj fazi savjetnik provodi razgovor s mladom osobom, tokom kojeg se utvrđuju vještine, znanja i iskustva koja osoba posjeduje. Ovo može uključivati proučavanje školskih postignuća, iskustva u radu ili volontiranju, te lične interese i hobije. Savjetnik koristi ove informacije kako bi stvorio profil osobe u Pasošu kompetencija.

Ono što je mogući izazov za primjenu Pasoša kompetencija jeste ponajprije znanje i iskustvo savjetnika, te njegove vještine i umijeće vođenja razgovora. Hechler (2012) o tome govori u svom *Pedagoškom savjetovanju* kroz metodički trokut koji čine *retorika, majeutika i hermeneutika*. Retoričko znanje pruža savjetnicima relevantne uvide u umijeće kvalitetne komunikacije i omogućava pozitivno emocionalno stanje tokom savjetodavnog procesa. Majeutika, kao tehnika vještog postavljanja pitanja, omogućava savjetniku postupno stjecanje vlastitih spoznaja i donošenje razumnih i uvjerljivih odluka. Hermeneutika, kroz različite razine razumijevanja i postavljanja pitanja, nastoji prodrijeti dublje u problem i otkriti eventualno skriveno značenje (Hechler, 2012).

U svakoj od faza savjetodavnog procesa motivacija svih uključenih igra glavnu ulogu i možemo zaključiti da sam ishod neće biti uspješan i plodonosan ukoliko i savjetnik i savjetovana osoba nisu dovoljno motivirane za čitav proces. Također, izazov u odnosu na primjenu Pasoša kompetencija jeste i inkluzivnost samog alata. S obzirom na sadržaj Pasoša, ali i na zavisnost čitavog savjetovanja u odnosu na savjetnikove osobine i teorijsko-praktična znanja kojima vlada, upitna bi bila primjena, ne samo kod osoba atipičnog razvoja i različitih sposobnosti nego, čini se, i kod osoba atipičnih biografija, poput manjina i dr. U odnosu na dalji proces savjetovanja jedna od veoma važnih faza jeste i postavljanje ciljeva. U ovoj fazi savjetnik i mlada osoba zajedno identificiraju ciljeve koje savjetovana osoba želi postići u budućnosti. Ciljevi se mogu odnositi na obrazovanje, karijeru, lični razvoj ili druge

aspekte života. Pasoš kompetencija u ovom kontekstu služi za identificiranje kompetencija koje će biti potrebne za postizanje tih ciljeva. Nadalje je značajno planiranje aktivnosti, gdje savjetnik i savjetovana osoba stvaraju plan aktivnosti koje će pomoći u razvoju potrebnih kompetencija. Uzimajući u obzir da je život pojedinca dinamična konstelacija, Pasoš kompetencija nema finalni momenat i ne postavlja zaključke koji su neizmjenjivi, tako da je praćenje i evaluacija kao korak u procesu savjetovanja mogućnost za dalju primjenu Pasoša kompetencija, gdje savjetnik i mlada osoba procjenjuju postignuća i razmatraju buduće korake. Čitav proces savjetovanja bi trebao da bude istraživačko-eksplorativno postavljen, i iz perspektive savjetnika ali i iz perspektive savjetovane osobe, a glavne metode u tom istraživačkom modusu jesu identifikacija i evaluacija.

Kada je riječ o snagama i dometima Pasoša kompetencija, neke od najvažnijih bi bile to da Pasoš kompetencija standardizira opis različitih kompetencija i pomaže u njihovom prepoznavanju i uspoređivanju, omogućava bolju usklađenost između potreba tržišta rada i obrazovnih programa, osnažuje pojedinca i unapređuje mobilnost radne snage. U kontekstu ograničenja najznačajnija bi bila subjektivnost tokom procesa savjetovanja i nedostatak preciznosti, pri čemu Pasoš kompetencija može dati opći opis kompetencija, ali ne nudi precizniji i detaljniji opis. Također, ograničenje predstavlja i nedovoljno pokrivanje specifičnih kompetencija, ali i nedostatak legitimizacije i priznavanja alata. Pasoš kompetencija se ne priznaje svugdje na isti način, i upitna je relevantnost kod samih poslodavaca. Uz ovo postoje i opća ograničenja, poput administrativnih i finansijskih troškova, kao i nedostatak svijesti o Pasošu kompetencija i njegovim prednostima. Promatrajući iz sociopedagoške perspektive, Pasoš kompetencija predstavlja i filozofski svjetonazor, iz razloga što snažno zastupa perspektivu cjeloživotnog učenja i kontinuirane samorefleksije. Samorefleksija prevenira hiperprodukciju *uspjeha*, a perspektiva cjeloživotnog učenja u fokus stavlja kvalitet i iskustvo učenja. Faze savjetodavnog procesa u kontekstu Pasoša su dovoljno vigile i dozvoljavaju prilagođavanje individualnim razlikama pojedinaca, ali odgovornost u tom pogledu spada na samog savjetnika. Nužno je da savjetnik posjeduje set vještina - ponajprije komunikacijskih, ali i mudrosti u savjetovanju, koja bi se odrazila kroz pozitivan stav

prema savjetodavnom procesu, vještini postavljanja pitanja i sposobnosti tumačenja i interpretacije odgovora. S druge strane, postoje i faktori koje je teže kontrolirati, poput motivacije savjetovane osobe i prateće biografske i životne konstelacije. U tom pogledu, zaključna faza Pasoša ne bi trebala uvijek biti samo izlazna potvrda, nego i satisfakcija u tome da se kod savjetovane osobe desila promjena.

Zaključak

Pasoš kompetencija svojim filozofsko-teorijskim utemeljenjem počiva svjetonazorom konstruktivizma i pogledima Rogersovog klijentocentričnog pristupa stavljajući fokus na osobu koja traži pomoć, pri čemu je uloga savjetnika pružanje podrške s ciljem samopomoći. Proces savjetovanja i faze Pasoša kompetencija odigravaju se u dinamici procjene, identifikacije, planiranja i evaluacije, sa istraživačkim karakterom, pri čemu motivacija savjetovane osobe i savjetnika igra jako značajnu ulogu. Pasoš ima svoje prednosti i nedostatke, specifično vezane za alat, ali i opće, vezane za kontekst primjene, pri čemu možemo zaključiti da Pasoš kompetencija može biti korisna smjernica u prepoznavanju i razvoju kompetencija, te ponuditi pokretačku snagu osobe u nekim alternativnim biografskim ishodima u njegovom životu. Ove domete u pogledu na sveprisutnu osjetljivost i senzibilnost u načelnom smislu, ali i teorijsko-praktični kapacitet socijalne pedagogije, afirmirajući bi predstavljao šansu socijalnim pedagozima kao facilitatorima za cjeloživotno učenje koje adekvatno odgovara kontekstualnoj analizi društva u kojem živimo. Socijalni pedagozi bi kroz ovaj okvir facilitacije realizirali pružanje podrške u kreiranju poticajnog za individualni razvoj prilagođenih puteva, uz pružanje podrške u postavljanju ciljeva i planiranju, te razvoju socijalnih vještina.

Literatura

Bandura, A. (1991). Self-regulation of motivation and action through goal systems. In R. A. Dienstbier (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Perspectives on Motivation* (Vol. 38, pp. 69-164). University of Nebraska Press.

- Gudjons H., Teske R. & Winkel R. (1992). *Didaktičke teorije*. Zagreb: Educa.
- Rogers, C. (1951). *Client-centered therapy: Its current practice, implications, and theory*. London: Constable.
- Vican, D. (2018). *Priručnik za izradu ishoda učenja*. Zadar: Sveučilište u Zadru
- Vrcelj, S. (2020). *Pedagoško savjetovanje*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci
- Hechler, O. (2012). *Pedagoško savjetovanje: Teorija i praksa odgojnog sredstva*. Zagreb: Erudita
- Schwarz, R. (2016). *The Skilled Facilitator (3rd ed.)*. Wiley: Jossey-Bass

THE COMPETENCY PASSPORT IN FACILITATING LIFELONG LEARNING

Eldar Ćerim, MA

Abstract

A shift from a paradigm focused on content and a teacher as a transmitter of that content, to a paradigm focused on learning outcomes or competence, has been conditioned by a change in considering humans as active participants in their own life, for which the efforts of psychology in presenting self-regulation as a mechanism of assuming an active role in one's own life are significant (Bandura, 1991). The principles of this paradigm are noticeable in many other considerations, e.g., in sociology - *biography of life courses/outcomes*, in humanities and helping professions - *orientation towards providing support with the aim of self-help*. It is precisely the Competency Passport as a tool in counseling work that seeks to identify individual competencies, but not only those acquired through formal education, but we can say overall competencies acquired in one's life constellations. By a theoretical analysis and synthesis, this paper aims to offer a framework for a well-founded role of social pedagogues as lifelong learning facilitators in socio-pedagogical interventions through the perspective of the Competency Passport.

Keywords: competency passport, social pedagogues as lifelong learning facilitators

م. ألدار تشريم، كلية التربية الإسلامية - جامعة زينيتسا

شهادة إثبات (جواز) الكفاءات في تسهيل التعلم مدى الحياة

الملخص

التحول من نموذج يركز على المحتوى والمعلم باعتباره ناقلاً لذلك المحتوى، إلى نموذج يركز على نتائج التعلم أو الكفاءات، كان مشروطاً بتغيير في فهم الإنسان كمشارك فاعل في حياته الخاصة، وفيه جهود علم النفس في تقديم التنظيم الذاتي كآلية للقيام بدور نشط في الحياة الخاصة (Bandura، 1991). ومبادئ هذا النموذج ملحوظة في العديد من الاعتبارات الأخرى، على سبيل المثال: علم الاجتماع - سيرة دورات الحياة والعلوم الإنسانية والمهن المساعدة - التوجه نحو تقديم المساعدة بهدف المساعدة الذاتية. إن شهادة إثبات الكفاءات بالتحديد كأداة في العمل الإرشادي الذي يسعى إلى تحديد الكفاءات الفردية، ليس فقط تلك المكتسبة من خلال التعليم الرسمي، بل يمكننا القول الكفاءات الكلية في الأبراج الحياتية للشخص. ومن خلال التحليل النظري والتوليف يهدف هذا البحث إلى تقديم إطار للدور الراسخ للمشرف التربوي الاجتماعي كالتعلم مدى الحياة في التدخلات الاجتماعية التربوية من خلال منظور شهادة إثبات الكفاءات أو جواز الكفاءات.

الكلمات المفتاحية: شهادة الإثبات أو جواز الكفاءة، المشرف التربوي الاجتماعي كميصر للتعلم مدى الحياة.